

Література

1. Афанасьев В.Г. Человек в управлении обществом. — М.: Политиздат, 1977. — 382 с.
2. Бех В. П. Теоретико-методологічні засади гуманітарної підготовки педагогічних кадрів у світі європейського вибору України // Науковий часопис. — 2004. - №1 (23): Серія 11. — С. 3-19.
3. Бурлака Я. І. Педагогічні технології виховного процесу. — К.: КДПІ, 1991. — 68 с.
4. Вайнола Р.Х. Особливості соціально-педагогічної роботи в умовах вуличного простору // Соціальна робота в Україні на поч. ХХІ століття: проблеми теорії і практики. — К.: ДЦССМ, 2002. — Ч.ІІ. — С.63—71.
5. Євтух М.Б., Сердюк О.П. Принципи системності будівництва навчальної діяльності у вищій школі // Теоретичні питання освіти та виховання: Зб. Наук. Праць. — Вип. 11 / За ред. Акад. М.Б.Євтуха. — К.: КДПУ, 2001. — С.3—11.
6. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация: Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений, обучающихся по спец. 031000. — М.: АСАДЕМІА, 2001. — 187с.
7. Капська А.Й. Мотивація в структурі діяльності соціального працівника // Теорія і практика професійної підготовки соціального працівника і соціального педагога. — Ужгород: УДУ, 2003. — С.132—135.
8. Технологии социальной работы: Учебник / Под ред. Проф. Е.И.Холостовой. — М.: ИНФРА—М, 2002. — 400 с.
9. Ядвиршис Л.А. Профессиональная подготовка учителя к социально-педагогической деятельности: Дисс. ... докт. пед. наук: 13.00.08. — Брянск, 2001. - 401 с.

**М.Г.Соляник,
НПУ імені М.П.Драгоманова**

УДК 37.013.42

ОЦІНКА РІВНЯ ЗНАТЬ, ОСОБИСТОГО ДОСВІДУ ТА ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У РОБОТІ З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Анотація

В статті розглянуто рівень знань, особистого досвіду та практичних навичок фахівців соціальної роботи у роботі з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, для подальшої розробки технології соціально-педагогічної підтримки таких сімей. Визначено методично-організаційні умови забезпечення ефективності роботи фахівців щодо реалізації соціальної підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Ключові слова: сім'я, сім'я у складних життєвих обставинах, знання, уміння та навички фахівців із соціальної роботи, соціально-педагогічна підтримка.

Аннотація

В статье рассмотрены знания, личный опыт и практические навыки специалистов социальной работы в работе с семьями, которые оказались в сложных жизненных обстоятельствах, для дальнейшей разработки технологии социально-педагогической поддержки таких семей. Определены методически-организационные условия обеспечения эффективности в работе специалистов по реализации социальной поддержки семей, которые оказались в сложных жизненных обстоятельствах.

Ключевые слова: семья, семья в сложных жизненных обстоятельствах, знания, умения и навыки специалистов социальной работы, социально-педагогическая поддержка.

Annotation

In the article it is considered level of knowledges, personal experience and practical skills of specialists of social work, in-process with monogynopaediums which found oneself in difficult vital circumstances for subsequent development of technology of socialpedagogical support of such monogynopaediums. Certainly methodically organizational terms of providing of efficiency of work of specialists in relation to realization of social support of monogynopaediums which found oneself in difficult vital circumstances.

Keywords: family, family in difficult vital circumstances, knowledge, ability and skills of specialists, on social work, socialpedagogical support.

Розробка технології соціально-педагогічної підтримки сімей, що опинилися у складних життєвих обставинах, передбачає проведення оцінки реального стану соціально-педагогічної підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, в Україні. З цією метою нами було проведено оцінювання знань, вмінь і навичок, необхідних спеціалістам соціальної сфери для роботи з сім'ями, та потреб у підвищенні професійної кваліфікації спеціалістів.

Метою статті є оцінка рівня знань, особистого досвіду та практичних навичок фахівців соціальної роботи у роботі з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах для подальшої розробки технології соціально-педагогічної підтримки таких сімей.

Одним із завдань нашого експерименту було виявлення знань, навичок та особистого досвіду фахівців соціальної роботи, які працюють з сім'ями, що опинилися у складних життєвих обставинах. З цією метою нами було розроблено анкетний опитувальник та проведено опитування спеціалістів соціальної сфери. Фахівцям пропонувалося оцінити за 5-бальною шкалою рівень знань, особистого досвіду та практичних навичок на кожному етапі роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, де «1» - низький, «5» - високий рівень.

Таблиця 1

Рівень знання щодо дій фахівця на кожному етапі роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах

№	Етапи роботи з сім'єю	Низький		Нижче середнього		Середній		Достатній		Високий	
		Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
1.	Перша зустріч	1	1,43%	3	4,29%	13	18,56%	31	44,29%	22	31,43%
2.	Оцінка ситуації	1	1,43%	4	5,72%	10	14,29%	33	47,13%	22	31,43%
3.	Складання плану допомоги	2	2,86%	8	11,44%	19	27,12%	31	44,29%	10	14,29%
4.	Реалізація плану допомоги	4	5,72%	3	4,29%	21	30,00%	34	48,55%	8	11,44%
5.	Оцінка результатів	2	2,86%	4	5,72%	15	21,43%	36	51,42%	13	18,57%

Як свідчать отримані дані фахівці із соціальної роботи, що працюють з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, мають досить високі показники рівня знання щодо дій фахівця на кожному етапі роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах (табл.1).

На думку спеціалістів, для роботи з сім'ями в першу чергу, необхідні такі знання: нормативно-правової бази (67 осіб), гуманітарних наук (47 осіб), форм та методів роботи з сім'ями у складних життєвих обставинах (24 особи), особливостей роботи з сім'ями у складних життєвих обставинах (18 осіб) та ін.(рис.1).

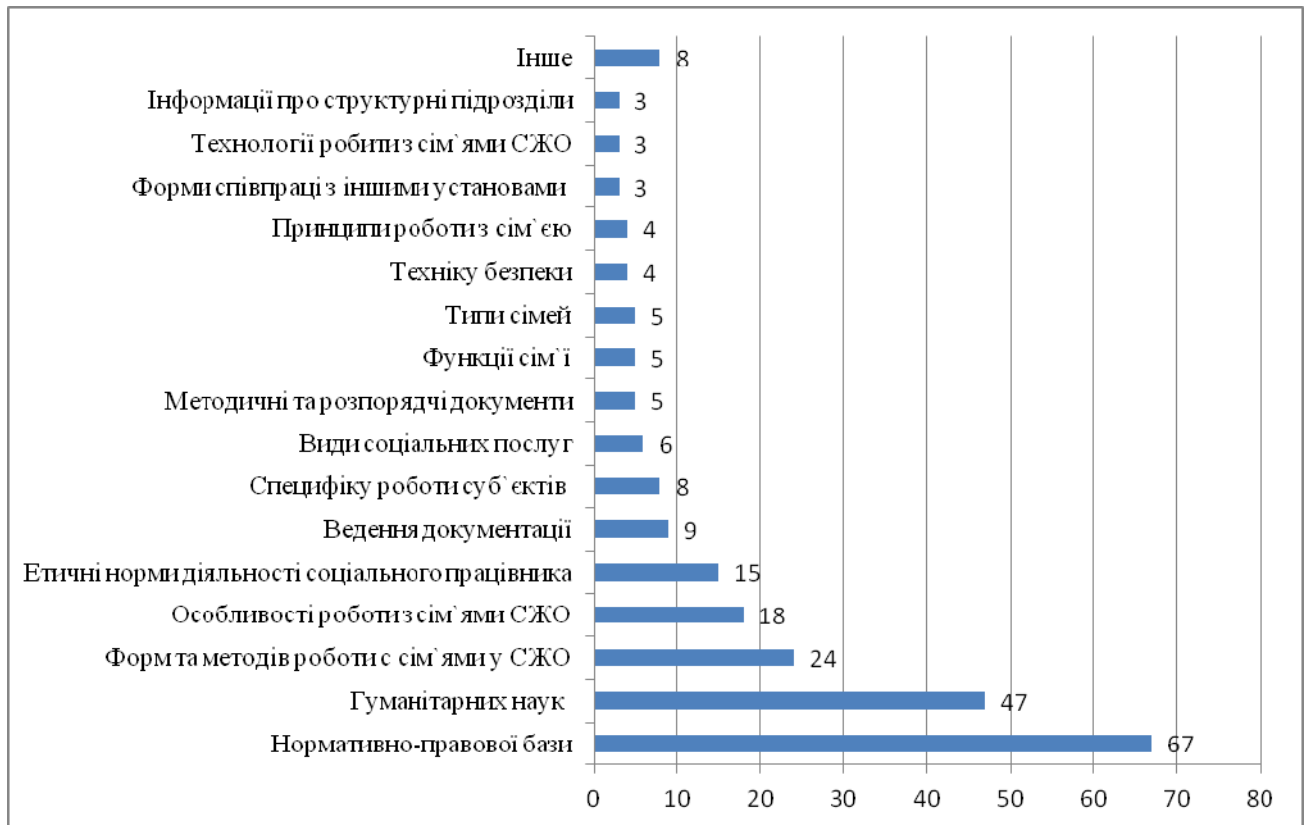

Рис 1. Результати відповіді експертів на запитання: «Які знання необхідні спеціалісту для успішної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах? (Напишіть основні)».

Крім цього фахівцям із соціальної роботи, які працюють з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, було запропоновано оцінити особистий досвід реалізації окремих етапів роботи із сім'єю. Результати оцінки представлені у таблиці 2.

Таблиця 2.

Рівень особистого досвіду щодо дій фахівця на кожному етапі роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах

№	Етапи роботи з сім'єю	Низький		Нижче середнього		Середній		Достатній		Високий	
		Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
1.	Перша зустріч	6	8,58%	6	8,58%	25	35,72%	19	27,12%	14	20,00%
2.	Оцінка ситуації	7	10,00%	5	7,14%	23	32,86%	20	28,57%	15	21,43%
3.	Складання плану допомоги	7	10,00%	6	8,58%	21	30,00%	15	21,43%	21	30,00%
4.	Реалізація плану допомоги	7	10,00%	6	8,58%	26	37,14%	14	20,00%	17	24,28%
5.	Оцінка результатів	5	7,14%	6	8,58%	24	34,29%	18	25,71%	17	24,28%

Результати опитування демонструють що спеціалісти мають переважно середній рівень особистого досвіду щодо роботи з сім'ями у складних життєвих обставинах, що є нижчим за рівень знань. Це дає нам можливість говорити про кращу теоретичну підготовку фахівців.

Однією з складовою успішної роботи з соціально-педагогічної підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, є практичні навички фахівців щодо реалізації безпосередньої роботи на окремих етапах (табл.3.).

Таблиця 3.

Рівень практичних навичок щодо дій фахівця на кожному етапі роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах

№	Етапи роботи з сім'єю	Низький		Нижче середнього		Середній		Достатній		Високий	
		Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
1.	Перша зустріч	4	5,72%	21	30,00%	20	28,57%	23	32,86%	2	2,86%
2.	Оцінка ситуації	5	7,14%	21	30,00%	20	28,57%	20	28,57%	4	5,72%
3.	Складання плану допомоги	6	8,58%	27	38,56%	18	25,71%	15	21,43%	4	5,72%
4.	Реалізація плану допомоги	5	7,14%	22	31,43%	22	31,43%	16	22,86%	5	7,14%
5.	Оцінка результатів	4	5,72%	21	30,00%	19	27,12%	21	30,00%	5	7,14%

Слід відмітити, що рівень практичних навичок роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах фахівці оцінили найнижче, як «нижче середнього».

Спеціалістами було визначено, що для успішної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, необхідне володіння певними практичними вміння. Результати даного дослідження представлені на рисунку 2.

Рис 2. Результати відповіді експертів на запитання: «Які практичні вміння необхідні спеціалісту для успішної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах? (Напишіть основні)».

Таким чином, нами було здійснено оцінку рівня теоретичної та практичної підготовки спеціалістів до роботи з сім'ями, а також було визначено основні знання та навички, необхідні для ефективною реалізації такої діяльності. Отже, визначено *знання*, необхідні для успішної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, зокрема щодо нормативно-правової бази, яка регулює таку діяльність; форм та методів роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах; особливостей роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах; ведення документації. Серед необхідних практичних *вміннь*, які необхідні спеціалістам для ефективною роботи з сім'ями визначено: комунікативні вміння; впровадження принципів соціально-педагогічної роботи; використання різних форм та методів соціально-педагогічної роботи з сім'ями; налагодження контактів з сім'єю; ведення документації; мотивування сімей до співпраці; реалізація індивідуального підходу у роботі; діагностика ознак складних життєвих обставин та проблеми сімей; організація індивідуальних та групових форм роботи з дітьми та сім'ями; формування і підтримка взаємодії з партнерами та нагляд за дітьми.

Одним із завдань соціальної підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, є допомога у вирішенні проблем, які члени сім'ї не можуть вирішити самостійно. Ми здійснили детальний аналіз проблем, які фахівці з соціальної роботи не можуть вирішити при роботі з сім'ями у складних життєвих обставинах (табл. 4).

Таблиця 4.

Проблеми сімей з дітьми, що опинилися у складних життєвих обставинах, які фахівці не можуть вирішити

№	Перелік проблеми	Кількість
1.	Забезпечення житлом, поліпшення житлово-побутових умов	85
2.	Алкогольна чи наркотична залежність	65
3.	Працевлаштування	62
4.	Матеріальне забезпечення сім'ї, малозабезпеченість	43
5.	Небажання батьків змінювати ситуацію, невмотивованість батьків	35
6.	Низькій батьківський потенціал	28
7.	Зайнятість дітей та підлітків	21
8.	Оформлення документів, реєстрація	20
9.	Проблеми пов'язані із здоров'ям, лікуванням, інвалідністю	12
10.	Відсутність матеріальної бази для вирішення проблем	10
11.	Борги за житлово-комунальні послуги	8
12.	Немає проблем	8
13.	Інше	18

Вирішення таких проблем, як забезпечення житлом, поліпшення житлово-побутових умов, матеріальне забезпечення сім'ї, малозабезпеченість відсутність матеріальної бази, борги за житлово-комунальні послуги не залежить від професійного рівня спеціаліста, це питаннями рівня місцевої влади або загальнодержавні.

Але є ряд проблем, що можуть бути вирішені при підвищенні професійного рівня спеціалістів: небажання батьків змінювати ситуацію, невмотивованість батьків, низькій батьківський потенціал, зайнятість дітей та підлітків.

Спеціалістам було запропоновано визначити, якої інформації їм не вистачає у роботі з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, і в якій формі необхідно надавати таку інформацію. Фахівцями було відзначено необхідність у методичних рекомендаціях щодо роботи з дітьми

та сім'ями у складних життєвих обставинах; тренінгах, семінарах з підвищення кваліфікації, обміну практичним досвідом; підходів до мотивації клієнтів; юридичної підтримки; знань про види соціальних послуг та допомоги; ведення та оформлення документації по роботі з сім'ями; налагодження взаємодії всіх суб'єктів роботи з сім'ями тощо (табл.5).

Таблиця 5

Результати відповідей респондентів на питання «Якої інформації Вам не вистачає у роботі з сім'ями у СЖО?»

№	Перелік потреб	Кількість
1.	Методичні рекомендації щодо роботи з дітьми та сім'ями у складних життєвих обставинах	51
2.	Підвищення кваліфікації спеціалістів: тренінги, семінари, обмін практичним досвідом	31
3.	Методики мотивації клієнтів до зміни життєвих обставин	18
4.	Юридична підтримка	12
5.	Інформаційна підтримка щодо законодавства	11
6.	Знання про види соціальних послуг та допомоги	10
7.	Достатньо інформації	9
8.	Ведення та оформлення документації по роботі з сім'ями	8
9.	Налагодження взаємодії всіх суб'єктів роботи з сім'ями	7
10.	Залучення до вирішення проблем сімей інших установ	5
11.	Оцінка потреб дитини, родини	5
12.	Чітке визначення поняття «складні життєві обставини»	3
13.	Інформація про соціальне оточення	3
14.	Соціальна реклама	3
15.	Інформація щодо дозвілля дітей у позаурочний час	2
16.	Знань з конфліктології, практичних аспектів роботи з сім'ями у складних життєвих обставинах	2
17.	Інформація про функції суб'єктів соціальної роботи	2
18.	Конкретного розподілу функцій між структурами щодо виведення дітей та сім'ї з кризи	1

Таким чином, за результатами опитування спеціалістів нами були визначені методично-організаційні умови забезпечення ефективності роботи фахівців щодо реалізації соціальної підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах. До них належать розробка методичних

рекомендацій щодо роботи з дітьми та сім'ями у складних життєвих обставинах; підвищення рівня знань спеціалістів за такими напрямками: види соціальних послуг та допомоги, які надаються сім'ям; забезпечення юридичної підтримки сім'ї; методики мотивації клієнтів до зміни життєвих обставин; ведення та оформлення документації по роботі з сім'ями; налагодження взаємодії всіх суб'єктів соціальної роботи з сім'ями; проведення заходів з підвищенні кваліфікації спеціалістів: тренінги, семінари, обмін практичним досвідом.

**О.С.Кулінченко,
НПУ імені М.П.Драгоманова**

УДК 37.035–053.6

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація

У статті розкриваються особливості інноваційної технологізації студентського самоврядування як оптимальної умови соціальної активності студентів. Розкрито чинники впливу на формування соціальної активності через новітні методи та форми роботи студентського самоврядування.

Ключові слова: студентське самоврядування, соціальна активність, технології діяльності студентського самоврядування, соціально-педагогічні умови.

Аннотация

В статье раскрываются особенности инновационных технологий студенческого самоуправления как оптимального условия социальной активности студентов. Раскрыты факторы влияния на формирование социальной активности через новейшие методы и формы работы студенческого самоуправления.

Ключевые слова: студенческое самоуправление, социальная активность, технологии деятельности студенческого самоуправления, социально-педагогические условия.

Annotation

In the article the features of innovative technologies of student self-government open up as an optimal condition of social activity of students. The factors of influence are exposed on forming of social activity through the newest methods and forms of work of student self-government.

Keywords: student self-government, social activity, technologies of activity of student self-government, socially-pedagogical terms.